

ادب نامہ پارسایان

ویرشکی ماسی عباد الرحمن در قرآن کریم

آیت اللہ حاج سید ماسم حسینی بوشری

www.ketab.ir

سرشناسه	: حسینی بوشهری، هاشم، ۱۳۳۵ -
عنوان و پدید آور	: ادب نامه یارسانیان: ویژگیهای عباد الرحمن در قرآن / سید هاشم حسینی بوشهری.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات مسیا، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۳۹ ص.
شابک	: ISBN: 978 - 600 - 92693 - 4 - 1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۳۳۹ - ۳۳۵: همچنین به صورت زیرنویس.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: ویژگیهای عباد الرحمن در قرآن.
موضوع	: مؤمنان -- جنبه های قرآنی.
رده بندی کنگره	: اخلاق اسلامی -- جنبه های قرآنی.
رده بندی دیویی	: ۱۳۹۰ - ۵ - ۸۴ / م ۱۰۴ Bp
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۹۷ / ۱۵۹
	: ۲۶۷۶۲۴۸

ادب نامه یارسانیان

آیت الله حاج سید هاشم حسینی بوشهری
تهیه و تنظیم: مؤسسه فرهنگی هنری انوار طه
ناشر: انتشارات مسیا

چاپ اول ۱۳۹۱ / ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۱ - ۴ - ۹۲۶۹۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸

چاپخانه: اسراء

۵۵۰۰۰ ریال

مراکز پخش

- ۱ - مؤسسه انتشارات مسیا: تهران، میدان ولیعصر، خیابان زرتشت غربی، خیابان کامبیز، نبش کوچه طباطبائی رفیعی، پلاک ۱۸ - تلفن ۸۸۹۷۸۴۱۴ (۰۲۱)
- ۲ - انوار طه: قم، خیابان شهداء، کوچه ۳۴ پلاک ۱۱

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ می باشد

فهرست مطالب

۱۵	سخن آغازین
	بخش اول
	تواضع و تکبر / ۱۹
۲۱	مقدمه
۲۳	فصل اول: نیم نگاهی به خزانه اهل لغت
۲۴	عزت موهوم
۲۴	فرق کبر و عجب
۲۷	فصل دوم: تکبر در آینه کتاب خدا
۲۸	گونه‌های تکبر
۳۵	فصل سوم: آسیب‌شناسی تکبر در بیان ائمه <small>علیهم‌السلام</small>
۳۵	پایین‌ترین سطح الحاد
۳۶	خطرناک‌ترین گروه ضعفا
۳۷	تقابل و تضاد عقل و کبر

۳۹	فصل چهارم: آثار تکبیر بر جان و مدالوای آن
۴۱	درمان تکبیر
۴۳	فصل پنجم: تواضع در آیین کتاب خدا
۴۳	تواضع یا ذلت؟
۴۴	سیمای تواضع از منظر قرآن
۴۵	خوشه‌ای از تاکستان قرآن
۴۹	فصل ششم: زاویه نگاه معصومین <small>علیهم‌السلام</small> به تواضع
۴۹	متواضع، محبوب‌تر از تواضع
۵۰	تاج تواضع و زنجیر تکبر
۵۱	میوه تواضع
۵۳	تکبیر محبوب
۵۴	علایم تواضع
۵۵	مصدق کامل‌تر تواضع
۵۶	آثار تواضع و خطرهای دوری از آن

بخش دوم

حلم / ۵۹

۶۱	مقدمه
۶۳	فصل اول: کاوشی در معنای حلم و سفه
۶۴	تقابل جهل با عقل یا علم و مراد از جاهلون؟
۶۵	ژن و وراثت. عذر جاهلان
۶۵	نفی رئالیسم و ایده‌آلیسم
۶۷	چالش و چاره

۶۸ مراد از جاهل
۶۸ قلب سلیم، خاستگاه حلم حلیم
۶۹ جلوات حلم الهی در قرآن
۶۹ فرق حلم با واژه‌های مشابه
۷۳ فرق گزاره حلم با صبر
۷۵ فصل دوم: حلم در آیینه کتاب خدا
۷۷ ابراهیم <small>علیه السلام</small> حلیم قرآن
۷۷ لطیفه‌ای ذوقی
۷۹ فصل سوم: حلم در کلام مصوفین <small>علیهم السلام</small>
۷۹ معنای حلم
۸۰ حمایت ملائکه از حلیم
۸۱ حلم از نشانه‌ها و لوازم علم
۸۲ آثار حلم
۸۲ ارزش حلم و حلیم
۸۳ تحلم مقدمه حلم

بخش سوم

تهجد و شب زنده‌داری / ۸۵

۸۷ مقدمه
۸۹ فصل اول: قرآن و تهجد
۸۹ پایگاه مستحکم و سخن محکم، فلسفه تهجد
۹۰ نکته
۹۱ ثقیل بودن قرآن و مرکب تهجد

۹۳	شفاعت قرآن از تهجد.....
۹۵	شب زنده‌داران، زره‌پوشان کنگره‌دار قلعه قرآن.....
۹۷	مراد از تقوا و رضوان.....
۹۹	بسته در بسته.....
۱۰۰	تهجد و تهجد در کلام فارغ التحصیلان مکتب سحر.....
۱۰۰	شیعه و تهجد.....
۱۰۲	گوهر نماز شب و برکات آن.....
۱۰۴	ترک تهجد و جشن شیطان.....
۱۰۵	عوامل حرمان و تحریم.....
۱۰۸	تهجد بی‌خاصیت و مغرور.....
۱۱۲	تذکری سودمند.....

بخش چهارم

خوف و رجا / ۱۱۳

۱۱۵	مقدمه.....
۱۱۷	فصل اول: کالبدشکافی واژه‌های خوف و خشیت، رجا و طمع.....
۱۱۸	دوقلوهای هم‌وزن و به هم پیوسته.....
۱۱۹	عدم توازن خوف و رجا زمینه‌ساز کفر.....
۱۲۱	فصل دوم: خوف و رجا در آئینه وحی الهی.....
۱۲۲	آزمودن خویش با آثار و نشانه‌های ترس و امید.....
۱۲۷	خوف و رجا از منظر اهل بیت (علیهم‌السلام).....
۱۲۷	خوف و رجا، موازنه.....
۱۲۹	نقش ترس و امید در کردار.....

۱۳۰	ترازوی سنجش خوف و رجا.....
۱۳۱	امیدی کاذب یا آرزوی نابجا.....
۱۳۲	برکات خوف از خدا در دنیا و آخرت.....
۱۳۴	نقدی بر کلام علامه طباطبایی <small>رحمته الله علیه</small> در باب خوف و رجا.....

بخش پنجم

انفاق / ۱۳۷

۱۳۹	مقدمه.....
۱۴۱	فصل اول: انفاق، اسراف و اقرار در لغت.....
۱۴۳	فصل دوم: انفاق در قرآن.....
۱۴۴	زبان آیات در مورد انفاق.....
۱۴۵	آثار و برکات انفاق.....
۱۵۰	عواقب ترک انفاق.....
۱۵۱	۱. هلاکت.....
۱۵۲	۲. قرار گرفتن در زمره ظالمین.....
۱۵۳	۳. دخول در آتش.....
۱۵۳	۴. قرار گرفتن در صف تکذیب کنندگان.....
۱۵۴	۵. عذاب دردناک الهی.....
۱۵۵	سرّ عدم قبول انفاق.....
۱۶۱	فصل سوم: انفاق در آئینه کلام معصوم <small>علیه السلام</small>
۱۶۱	۱. عواقب منت در انفاق.....
۱۶۲	۲. فضل و کرامت فقرا.....
۱۶۴	۳. عذرخواهی خدا از فقرا!!.....
۱۶۵	۴. بستر ترک انفاق.....

۵. مجازات ترک انفاق‌های واجب ۱۶۶
۶. وجه جمع دو طایفه از روایات درباره انفاق ۱۶۷

بخش ششم

توحید و پرهیز از شرک / ۱۷۱

- مقدمه ۱۷۳
- فصل اول: شرک و توحید در کلام خدای واحد ۱۷۵
- گرایش مادی و الهی در جهان بینی و ثمره آن‌ها ۱۷۶
- اقسام شرک ۱۷۷
- خاستگاه شرک ۱۷۹
۱. هواپرستی ۱۷۹
۲. حس‌گرایی ۱۸۰
۳. تصویری دست‌نیافتنی از خدا ۱۸۰
- نتایج و پیامدهای شرک در قرآن ۱۸۱
۱. مذمت و خذلان ۱۸۱
۲. عذاب الهی در آخرت ۱۸۲
- فصل دوم: شرک در ادبیات معصومان علیهم‌السلام ۱۸۵
- شرک بودن بدعت در تشریح ۱۸۵
- مخوف‌ترین موضوع در امت اسلام از منظر پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ۱۸۶
- شرک خفی ۱۸۷
- شرک خفی در آئینه مصادیق ۱۸۸
- أ. ریا و خودنمایی ۱۸۸
- ب. دوری از اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام ۱۹۱
- ج. سه نمونه دیگر از مصادیق شرک ۱۹۲

بخش هفتم

قتل نفس / ۱۹۵

۱۹۷	مقدمه
۲۰۱	فصل اول: عوامل قتل و ترور در جهان بینی قرآن
۲۰۲	أ. فقر
۲۰۳	ب. ترس از فقر
۲۰۴	ج. حسد
۲۰۹	فصل دوم: قتل در محکمه اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۲۱۰	أ. بسته شدن درهای آسمان به روی قاتل مؤمن
۲۱۱	ب. شراکت در قتل
۲۱۲	ج. بنای سست حکومت های خواریز
۲۱۳	د. خروج از اسلام به سبب قتل مؤمن

بخش هشتم

زنا و آلوده دامانی / ۲۱۵

۲۱۷	مقدمه
۲۲۳	فصل اول: زنا از منظر قرآن کریم
۲۲۳	أ. شدت پرهیز در موضوع زنا
۲۲۵	ب. بایکوت و قرنطینه زناکار در اجتماع
۲۲۷	ج. پاکدامنی عامل مهم رستگاری (عفت مهم ترین ارمغان تزکیه)
۲۲۹	د. «عشق» دستاویزی برای رسیدن به امیال نفسانی و کامیابی شیطانی
۲۳۳	فصل دوم: دیدگاه پاک نظران قدسی منظر در مورد نگاه و زنا
۲۳۳	أ. نگاه به نامحرم
۲۳۵	ب. نگاه به عورت نامحرم

- ج. عواقب زنا ۲۳۷
- د. عوامل مؤثر در تحقق زنا ۲۴۲
- ه. آنچه عوض دارد، گله ندارد ۲۴۵

بخش نهم

توبه / ۲۴۷

- مقدمه ۲۴۹
- فصل اول: معنای توبه و استغفار در فرهنگ لغت و اصطلاح ۲۵۱
- فرق توبه و استغفار ۲۵۳
- فصل دوم: توبه و استغفار در کتاب خداوند تواب ۲۵۵
- شرایط پذیرفته شدن توبه ۲۵۹
۱. بازگشت سریع ۲۶۰
۲. هدایت شدن ۲۶۰
- توسل در توبه ۲۶۱
- فصل سوم: توبه در آیه اخبار اهل بیت عصمت: ۲۶۳
- أ. جوان و توبه ۲۶۳
- ب. توبه بنده و شادی عجیب خدا ۲۶۴
- ج. توبه تاکی و چند بار؟ ۲۶۵
- د. شرط قبول توبه ۲۶۷
- شرایط تحقق استغفار در کلام امیر متقین علیهم السلام ۲۶۸

بخش دهم و یازدهم

عدم شرکت در مجالس لهو و بر خورد کریمانه بالغو / ۲۷۱

- مقدمه ۲۷۳

۲۷۵	فصل اول: بررسی واژه‌ها
۲۷۹	فصل دوم: مجلس باطل و لغو در کلام حق
۲۸۳	فصل سوم: مجالس گناه و لغو در کلام بزرگان
۲۸۵	ا. سؤال: آیا موسیقی محرک و موجب هیجان مثبت است؟
۲۸۸	ب. استماع غنا و شرکت در مجلس غنا
۲۸۹	ج. غنا مقدمه زنا
۲۹۱	د. نگهداری آلات غنا
۲۹۲	ه. آثار و عواقب روانی و اجتماعی شرکت در مجالس غنا
۲۹۳	و. تحریم همه‌جانبه اهل غنا
۲۹۵	ز. رونقی بخش مجالس غنا

بخش دوازدهم

بصیرت دینی / ۲۹۷

۲۹۹	مقدمه
۳۰۱	فصل اول: بصیرت دینی از نظر کتاب بصیرت بخش
۳۰۲	ا. پذیرش آیات الهی با بصیرت
۳۰۳	ب. عدم ضیق و دل‌تنگی ثمره بصیرت
۳۰۴	ج. ثمرات شیرین بصیرت
۳۰۷	فصل دوم: بصیرت دینی از منظر اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small>
۳۰۷	ا. اهمیت بصیرت و درخواست آن از خدا
۳۰۸	ب. کلید صندوق بصیرت
۳۰۸	ج. ولایت اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small> مصداق اتم بصیرت دینی
۳۰۹	د. خطر گمراهی دیانت بدون بصیرت

فهرست‌ها / ۳۱۱

۳۱۳	فهرست آیات
۳۲۷	فهرست احادیث
۳۳۴	فهرست اشعار
۳۳۵	فهرست منابع

www.ketab.ir

سخن آغازین

وقتی دنیا را از منظر هر آن می‌نگریم و در آیات آن تدبر می‌کنیم، درمی‌یابیم که در این عالم که به تعبیر عارفان کمش کن کاخ باعظمت آفرینش^۱ است، مسافری هستیم که عوالمی در پیش رو داریم و با طی آنها به لقاء الله می‌رسیم ﴿إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾^۲، لذا برای رسیدن به هدف، ابتدا باید موانع نظری و عملی سیر آن عوالم را بشناسیم و در مرحله بعد مانع‌زدایی کرده و مراحل سیر را شناخته و در نهایت در آن مسیر قدم بگذاریم.

بهترین و کامل‌ترین وسیله، یا به تعبیر دقیق‌تر، تنها وسیله برای شناخت موانع و اسباب حرکت، تقلین با برکت است که پیامبر آن دو را در بین سالکین این راه قرار داد تا به آنها تمسک بجویند «إِنِّي تَارِكٌ فَيْكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعِشْرَتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضَلُّوا أَبَدًا»^۳ و راه را از چاه تشخیص داده، شاکر باشند، نه کفور:

۱. با اقتباس از آیه شریفه «فاخلع ثعلبك» در سوره طه، آیه ۱۲ که برای رسیدن به مقام خَلَّت و وارد شدن به خلوت‌تکده اسرار الهی باید این دنیا را پشت سر گذاشت و ثعلین مادیت را از پا کند و وارد وادی مقدس بندگی و قرب الهی شد.

۲. سوره انشقاق، آیه ۶.

۳. وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۳۳.

﴿ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ۱﴾

به همین مناسبت با رجوع به صفحه‌ای از صحیفه الهی، از پی اینکه فرق نیک را از بد و هدایت را از ضلالت بفهمیم، به «فرقان» کتابش دل می‌سپاریم تا در زمرة «عباد الرحمن» قرار گرفته، همسفر راهنمایان این سفر که قائدند، نه صرف سائق گشته، دل به فرامین و هدایت‌های آنان که مخاطبین اصلی^۲ کلام خدایند، بسپاریم و این مراحل را به سلامت طی بنماییم. لذا اگر مجاهدی شمشیر تواضع و فروتنی به دست گرفت و زره حلم و بردباری بر تن جان نمود و در حربگاه محراب شب زنده‌داران به عبادت ایستاد و خائفانه جانش را با امید به رحمت الهی صیقل داد و بی‌رغبت به دنیا، آزادانه و معتدلانه در صف جماعت انفاق‌کنندگان، نماز اقامه کرد، پس خود را از آلودگی‌های شرک، تطهیر نمود و به جای قتل نفوس محترم، نفس سرکش خود را به مسلخ برد و عنان غریز را محکم به دست عقل داده و پای آن را عقال نمود، دیگر زیانش به دروغ نمی‌گردد و از مجالس بطولین، چونان غزال تیزیابی می‌گریزد و با مرکب کرامت، سنگلاخ‌های لغویات را در می‌نورده و به باغستان کتاب خدا وارد و از میوه‌های تدبیر، به جان خویش می‌خوراند، پس از مسفری لایق است که نام «عبدالرحمن» زبینه وجود ملکوتی‌اش می‌باشد، و از طرفی دیگر:

همان‌گونه که راه‌های مادی، راهزن دارد، راه‌های معنوی نیز همین‌گونه است و بلکه خطرناک‌تر از آن، چرا که راهزنان مادی، شی‌ای خارج از جان را طلب می‌کنند و نه با نام صاحب کالا کار دارند و نه با جان او و اگر هم با جان او کار داشته باشند و صاحب کالا در این راه، جان سپارد، محبوب خداست، اما راهزنان مسیر لقاء الله هم

۱. سوره دهر، آیه ۳.

۲. از ضمیمه دو آیه: الف. ﴿لَا يَنْتَهِي إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ سوره واقعه، آیه ۷۹. و ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ سوره احزاب، آیه ۳۳ به این نتیجه خواهیم رسید که فقط اهل بیت مطهرند و باطن قرآن را مس کرده و به کتف آن راه یافته‌اند.

با نام کار دارند، هم با کالا و هم با هویت صاحب آن، لذا اول او را فاقد فضیلت و کالای مزبور می‌کنند و هم نام او را از لیست «عباد الرحمن» خط زده، در لیست «عباد الشیطان» می‌نگارند و هم هویت او را از «انسانیت» به «حیوانیت» و بلکه بدتر از آن تنزل می‌دهند، پس بجاست در این مسیر با دید کاملاً باز و حواس جمع حرکت کنند و از غفلت بپرهیزند، آن چنان که از آتش، و الاً مصداق این آیه قرار می‌گیرند که ﴿أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ﴾^۱؛ «آنان، همانند چارپایان و بلکه بدترند، آنان همان غافلانند».

عظمت سالکان طریق عبودیت به قدری است که خداوند رحمان، متصفان به این صفات را «عباد الرحمن» نامیده است، آنان کسانی‌اند که علاوه بر عبودیت ذاتی خدا، عملاً هم بنده باشند، لذا اگر چه مؤمن و کافر ذاتاً بندهٔ خداوند، لیکن فضیلت در این است که آن کس که ذاتاً عبد است، در برابر تشریح که زاییدهٔ اختیار است نیز بنده باشد، در این صورت است که خدا او را به عنوان بنده می‌پذیرد و با ربوبیتش به او اقبال می‌کند، پس زیر چتر ولایت الهی قرار گرفته و در نتیجه، خداوند متعال، آن‌طور که یک مالک، امور بندهٔ خود را بر عهده دارد، متولی و عهدمدار امور وی می‌گردد، لذا عبودیت کلید ولایت خداست، چنان که ابراهیم گفت:

﴿إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ﴾^۲؛

«به درستی ولی من خداست، همو که کتاب نازل کرد و متولی صالحان است».

اما سرّ اینکه «عباد» به «الرحمن» اضافه شده، این است که در آیات قبل، استکبار و خودخواهی کفار در مقابل خداوند متعال و نیز اهانت آنها به اسم رحمان را ذکر کرد:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا

۱. سورة اعراف، آیه ۱۷۹.

۲. سورة اعراف، آیه ۱۹۶.

وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿۱﴾

«و هنگامی که به آنان گفته می‌شود: برای خداوند رحمان سجده کنید، می‌گویند: رحمان کیست؟ آیا برای چیزی سجده کنیم که تو به ما دستور می‌دهی؟! (این سخن را می‌گویند) و یر نفر تشان افزوده می‌شود».

در این آیات، خداوند ضمن بیان صفات مؤمنین که از جمله آنها تواضع است، آنان را بنده خود نامید و به اسمی از اسمای خود که مورد اهانت کفار و تکریم مؤمنان است، اضافه کرد.

مجموعه حاضر، تلاشی است در بازساخت و یزگی های بندگان برگزیده خداوند در قرآن کریم و آنچه که این پارسایان باید از آنها دوری کنند. مباحث این کتاب دریافتی است از بیانات ارزشمند حضرت آیت الله حاج سید هاشم حسینی بوشهری - دامت عزه - که در سالیان متمادی در مجالس اهل بیت علیهم السلام ارائه کرده و در مجموعه‌ای به رشته تحریر درآورده‌اند که با همکاری گروه پژوهشگران بازنویسی شده و به رشته تحریر درآمده است. امیدواریم که همه ما از زلال چشمه ایمان بهره‌مند باشیم.

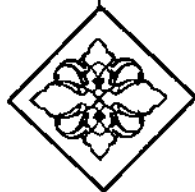
﴿ وَالْعَصْرِ ۝ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴾^۳

۱. سوره فرقان، آیه ۶۰.

۲. ر.ک: المیزان، ج ۱۵، ص ۲۳۹.

۳. سوره العصر، آیات ۱ - ۳.

www.ketab.ir

بفش اوّل

تواضع و تكبر

مقدمه

یکی از صفاتی که خداوند تعالی در سوره فرقان از اوصاف و ویژگی‌های بندگان خود معرفی می‌کند، تواضع است.

تواضع یکی از فضایل برجسته‌ای است که متصف به آن در دنیا و عقبایاری رفتی الهی می‌گردد و چنانچه از آیه پیداست او را در زمرة بندگان رحمان قرار می‌دهد. تواضع، حد اعتدالی است که در محاصره دو رذیلة کبر و تکبر و استکبار از یک سو و ذلت و تخاسس^۱ از سوی دیگر قرار گرفته است و چون برای طی طریق هم تخلیه لازم است و هم تخلیه، لذا هم تواضع نیاز به توضیح دارد و هم کبر و تکبر که نقطه مقابل آن است و هم ذلت. تواضع صراط مستقیمی با تابلوی «عبد الرحمن» است که در دو سوی دیگرش کژراهه‌های «عبد الشیطان» قرار دارد و اگر در کلام خداوند عزیز و بیان اهل بیت پیامبرش ﷺ دقت شود، به روشنایی معلوم می‌شود که تکبر، فرماندهی لشکر جهل را بر عهده دارد و تواضع به معنای واقعی‌اش، فرماندهی لشکر عقل را، که در روایات معصومین ﷺ بدان پرداخته شده است.^۲

۱. تخاسس، از ماده (خس) به معنای لثامت، فرومایگی، کم‌بهای و از ارزش افتادن است.

۲. ر.ک: کتاب جنود عقل و جهل، ج ۱.